

İtalya'da Tarihi Yapılarda Yeni Ek Uygulamalarında Çağdaş Çatı ve Cephe Sistemleri ile Tasarım İlkeleri

Nezihat Köşklük Kaya¹

Konu Başlık No: 3 Çatı ve Cephe Sistemlerinde Süreçler

ÖZET

Tarihi çevre koruma ve restorasyonda yeni ek uygulamaları büyük bir titizlik gerektirmektedir. Bu tip uygulamalarda, mimari tasarım için geçerli olan bütün kurallar geçerli olmakla birlikte, tasarımcı herhangi bir tasarım problemindeki kadar özgür değildir. Çünkü yeni ekleri, eski verileri dikkate alarak tasarlaması gerekir. Yeni ek, biçimsel bir uyum, duyarlı bir uyum, karşıtlığı vurgulayan dinamik bir uyum içerisinde olabileceği gibi, uyumu reddeden bir tutum da sergileyebilir. Ancak, tasarımı yönlendiren daima tarihi yapı ya da dokudur. Tarihi verilere saygılı davranmak ve onları vurgulamak esastır.

Bildiride, tarihi yapı ve dokularda yeni ek uygulamalarında özellikle son yıllarda çok kullanılan çağdaş çatı ve cephe sistemlerinin seçim ve uygulama ölçütlerinin neler olduğu, tarihi çevre koruma ve restorasyon bağlamında, koruma bilincinin çok yüksek olduğu ülkelerden biri olan İtalya'dan örnekler ile ortaya konulacaktır. Yazarın 2010'da İtalya eğitimi sırasındaki incelemelerine temellenen bu çalışmanın amacı, örneklerdeki özgün ve duyarlı yaklaşımların bir bilgi olarak, ülkemizdeki tarihi yapıları koruma ve onarım uygulamalarında değerlendirilmek üzere aktarılmasıdır.

ANAHTAR KELİMELER

İtalya, tarihi yapı ve doku, yeni ek, çağdaş yaklaşımlar

¹ Dr. Nezihat KÖŞKLÜK KAYA, Dokuz Eylül Üniversitesi Mim. Fak. Mim. Böl. Restorasyon Anabilim Dalı, Tınaztepe Kampüsü, Buca-İzmir, Tel: (232) 301 83 90, (532) 507 39 44, Faks: (232) 453 29 86, nezihat.koskluk@deu.edu.tr

Giriş

Kentler çoğunlukla tarihsel sürekliliğin ürünleri olup, değişip dönüşerek şekillenmekte, farklı tarihsel dönemlerin izlerini taşımaktadırlar. Bu bağlamda tarihi kentler için kaçınılmaz olan yeni yapı/ek konusu da, tarihi dokular ile ilgili hassasiyetin ve bilinçlenmenin artmasına bağlı olarak bütün boyutları ile irdelenmektedir [1-4]. Zaten çok boyutlu düşünülmesi gereken tasarım problemi, tarihi doku söz konusu olduğunda daha da boyutlanmaktadır [5-9]. İtalya, bu konuda en duyarlı örneklerin verildiği ülkelerden biridir.

İtalya'da çok geniş bir çerçevede yapılan yeni ek uygulamaları, özgün bileşenlerini yitirmiş ve/veya varlığını sürdürürebilmek için gerekli strüktürel bütünlüğü kaybetmiş tarihsel yapıların bu niteliğini iade etmeye yönelik tüm girişim ve önlemleri içermektedir [10]. İtalya'da bu eklerin ağırlıklı olarak yeni cephe ve çatı ekleri olduğunu söylemek mümkündür. Eklerin tarihi yapı ile yarışmayacak, yapının tarihi kimliğine zarar vermeyecek ve geri döndürülebilir nitelikte olması en önemli tasarım girdilerini oluşturmaktadır.

Çalışmanın amacı, tarihi yapı ve dokularda yeni ek uygulamalarında özellikle son yıllarda çok kullanılan çağdaş çatı ve cephe sistemlerinin seçim ve uygulama ölçütlerinin neler olduğunu, tarihi çevre koruma ve restorasyon bağlamında, koruma bilincinin çok yüksek olduğu ülkelerden biri olan İtalya ile ortaya koymaktır. Çalışmada, yerinde yapılan incelemelere dayanan örnekleme yönteminden hareket edilmiştir.

Çağdaş Çatı Ekleri

Bu bağlamda Spoleto'da kent kütüphanesi olarak kullanılan iç avlulu yapı, revaklı orta avlunun modern ve şeffaf bir üst örtü ile kapatılması ile daha fonksiyonel hale getirilmiştir (Fotoğraf 1). Böylece iç avluya açılan bütün mekanların ve iç avlunun yaz ve kış ideal bir klimatizasyonu sağlanmıştır. İç avlu, bir kitap kafenin bulunduğu ortak bir dolaşım ve sosyalizasyon mekanı haline getirilmiştir. Bu kütüphane, kentin hoşça vakit geçirilen önemli kültürel mekanlarından biri durumundadır.

Fotoğraf 1: Spoleto (Fotoğraf: Nezihat Köşklük Kaya)

6. Ulusal Çatı & Cephe Sempozyumu 12 -13 Nisan 2012
Uludağ Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi - Görükle Kampüsü - Bursa

Benzer bir yaklaşımla, İtalya'nın en iyi korunmuş Ortaçağ şehirlerinden biri olan Lucca'da bulunan bir müzede de, açık avlu bölümünün bir kısmı üstü modern ve şeffaf bir üst örtü ile kapatılarak yapının kapalı bölümüne dahil edilmiştir (Fotoğraf 2).

Fotoğraf 2: Lucca (Fotoğraf: Nezihat Köşklük Kaya)

Roma'da Trinita Meydanı'na yakın bir noktada konumlanan tarihi bir yapının geniş teras bölümünün bir kısmı da şeffaf bir üst örtü ile kapatılarak, kısım da kullanılabilen bir oturma bölümü elde edilmiştir (Fotoğraf 3). Roma'nın yüksek bir kesiminde konulduğu için yapının bu şeffaf bölümünden tüm Roma panoraması algılanabilmektedir.

Fotoğraf 3: Roma (Fotoğraf: Nezihat Köşklük Kaya)

Floransa'da Signoria Meydanı'nda heykellerin sergilendiği ünlü kemerli ve tonozlu yapının üzerinde, cephede geriye doğru çekilerek oluşturulan Uffizi Müzesi'ne ait kafe de, çağdaş bir çatı ekidir (Fotoğraf 4-5). Sade ve nötr bir dille ele alınmıştır. Tarihi doku içerisinde algılanmayacak şekilde oluşturulmuş bu şeffaf ek, ancak kentin bir iki yüksek noktasından algılanabilmektedir. Kafeden Floransa Domu da bütün güzelliğiyle izlenebilmektedir.

Fotoğraf 4-5: Floransa (Fotoğraflar: Nezihat Köşklük Kaya)

6. Ulusal Çatı & Cephe Sempozyumu 12 -13 Nisan 2012
Uludağ Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi - Görükle Kampüsü - Bursa

Perugia'da kapalı market binasının teras çatısı üzerine getirilen üst örtü de tekstil ağırlıklı ürünler satan pazarcılar için korunaklı bir yarı açık mekan düzenlemesi olmuştur (Fotoğraf 6). Hafifliği ile de kolaylıkla geri döndürülebilir nitelikte tasarlanmıştır.

Fotoğraf 6: Perugia (Fotoğraf: Nezihat Köşklük Kaya)

Farklı bir diğer çatı uygulaması ise tarihi yapının çatısı üzerinde yeni bir kat düzleminin oluşturulması sureti ile kullanım alanının genişletilmesini sağlayan ek uygulamalarıdır. Bu uygulamalarda da olabildiğine sade, nötr ve tarihi dokuda ayrıksı durmayacak bir anlayış ile hareket edilmektedir (Fotoğraf 7-10).

Fotoğraf 7-8: Floransa (Fotoğraflar: Nezihat Köşklük Kaya)

Fotoğraf 9-10: Roma (Fotoğraflar: Nezihat Köşklük Kaya).

Çağdaş Cephe Ekleri

Yaygın bir uygulama, genellikle yarı açık bir tarihi mekanın modern cephe sistemleri ile çerçevelenerek kontrollü bir mekan haline getirilmesidir. Perugia'da yukarıda sözü geçen kapalı market binasının zemin katındaki revaklı mekan, şeffaf bir şekilde çerçevelenerek ticari bir ofise döndürülmüştür (Fotoğraf 11). Uygulama, tarihi mekanla yarışmayan, son derece rafine ve geri döndürülebilir niteliktedir. Benzer bir uygulama, modern tasarımlar üreten bir markanın satış noktası için Lucca ve Floransa'da yapılmıştır (Fotoğraf 12-13).

Fotoğraf 11-13: Solda Perugia, ortada Lucca, sağda Floransa
(Fotoğraflar: Nezihat Köşklük Kaya)

Daha noktasal düzeyde cephe ekleri, yapıyı modern yaşam koşullarına adapte etmek için başvurulan eklemeler şeklinde görülmektedir. Perugia'da üniversiteye ait farklı binalara, farklı amaçlarla yapılan cephe ekleri ve yine kapalı market binasındaki cephe ve asansör ekleri bu bağlamda verilebilecek örneklerdir (Fotoğraf 14-16).

Fotoğraf 14-16: Soldaki üniversite, sağdakiler kapalı market ekleri, Perugia
(Fotoğraflar: Nezihat Köşklük Kaya)

Benzer bir anlayışla Venedik'te tarihi örneklerini çok gördüğümüz yapıdan yapıya geçiş sağlayan köprülerin yeni versiyonlarını, çağdaş cephe ekleri olarak görmek de mümkündür (Fotoğraf 17) Bu örneklerde genellikle tarihe köprülere öykünme söz konusudur.

Fotoğraf 17: Venedik (Fotoğraf: Nezihat Köşklük Kaya)

Özellikle mağaza kullanımlarının yoğun olduğu zemin katlarda ise cephenin tarihi dokuya tamamıyla zıt, yepyeni bir anlayışla ele alındığı örnekler yaygındır. Bu, Venedik'teki gibi cephe boyunca olabildiği gibi, Floransa'daki gibi minimal bir düzeyde de karşımıza çıkabilmektedir (Fotoğraf 18-19). Bu zıtlığın tamamen şeffaf bir cephe anlayışı ile kurulduğu daha nötr bir cephe dili de seçilebilmektedir (Fotoğraf 20).

Fotoğraf 18-20: Solda Venedik, ortada Floransa, sağda Lucca (Fotoğraflar: Nezihat Köşklük Kaya)

Sonuç

İtalya'da tarihi dokuda yeni ek örneklerinde iki temel tipten söz etmek mümkündür. Bunlar, tarihi dokuya uyumlu ve zıt/kontrast örneklerdir. Her iki temel tip, farklı nitelikler göstermesine rağmen özünde doku ile bağlamsal ilişkiler kurmakta, kendi alt açılımları ile çeşitlenmektedir.

Dokuya uyum yolu ile bağlam ilişkisi kuran örneklerde, en çok ölçek, malzeme, renk ve mimari öğeler yolu ile direkt bir uyumlandırma yoluna gidilmektedir. Bu tip örneklerde dolaylama yapmadan açıkça uyum ilişkisi kurulmaktadır.

Dokuyla zıtlık/kontrastlık yolu ile bağlam ilişkisi kuran örneklerde, dolaylı bir uyum ilişkisi kurulabildiği gibi uyumu reddeden bir tutum da sergilenebilmektedir.

Sonuç olarak İtalya'da farklı kentlerden çeşitli örnekler ile tanıtılan tarihi dokuda yeni ek uygulamalarının teknolojik ve modern yaklaşımlarla ele alınsalar bile, tarihi yapı/doku ile yarışmayacak, tarihi olanın kimliğine zarar vermeyecek duyarlı yaklaşımlar olduğu görülmektedir.

Bildiride çeşitli örneklerle aktarılmaya çalışılan İtalyan kentlerindeki özgün, duyarlı yaklaşımların ve tasarım prensiplerinin bir bilgi olarak ülkemizdeki benzer bağlamdaki uygulamalarda değerlendirilmesi, tarihsel sürekliliğin ve sürdürülebilirliğin sağlanması açısından önemlidir.

Kaynakça

- [1]Kurrent, F., Norberg-Schulz C. ve Sack, M., New Building in Old Settings, Munich: Die Neue Sammlung, (1978).
- [2]Orbaşlı, A., Architectural Conservation, UK: Blackwell Publishing, (2008).
- [3]Pearce, D., Conservation Today, London and New York: Routledge, (1989).
- [4]Rodwell, D., Conservation and Sustainability in Historic Cities, UK: Blackwell Publishing, (2007).
- [5]Ahunbay, Z., Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, İstanbul: YEM Yayın, (1996).
- [6]Köşklük Kaya, N. ve Alpaslan, H. İ., Tarihi Dokuda Yeni Yapı (Dosyası editörleri yazısı), Ege Mimarlık, Sayı 75, s. 17, (2010).
- [7]Kuban, D., Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu Kuram ve Uygulama, İstanbul: YEM Yayın, (2000).
- [8]Madran, E. ve Özgönül, N., Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması, Ankara: TMMOB Mimarlar Odası, (2005).
- [9]Altınöz, A.G.B., Tarihi Dokuda “Yeni”nin İnşası, Ege Mimarlık, Sayı 75, s. 18-26, (2010).
- [10]Kavram: Tarihsel Yapılar ve Bütünleme, Arredamento Dekorasyon, Sayı 184, s. 52, (2005).